

PREVODI DEL WILLIAMA SHAKESPEARA NA SLOVENSKEM

Marija Zlatnar Moe
Univerza v Ljubljani

1 Uvod

William Shakespeare sodi med osrednje osebnosti svetovne in britanske književnosti. Njegova besedila se prevajajo in uprizarjajo po vsem svetu in v vseh oblikah, ki jih ponujata dramatika in književnost – od klasičnih in eksperimentalnih uprizoritev, prek filmov, bralnih, študijskih, šolskih izdaj pa do slikanic, stripov in memov. Njegova dela so v več izdajah prosto dostopna na spletu v izvirnih in moderniziranih različicah, opremljena z bogatimi opombami, komentarji in razlagami. Rečemo lahko, da je vsaj minimalno poznavanje Shakespeara tudi v Sloveniji del splošne razgledanosti.

2 Shakespeare na slovenskih odrih

O Shakespearu se je na Slovenskem javno govorilo in razpravljalo od konca 18. stoletja, o Shakespearovih delih je prvi pisal Anton Tomaž Linhart, ki je najbolj cenil *Kralja Leara* in *Macbetha*. Po Shakespearovem navdihu je v nemščini napisal dramo *Miss Jenny Love*, ki jo je označil za »črno kot Shakespeare« (Moravec 1965, 179) in ni bila nikoli uprizorjena.

Skoraj sočasno, v sezoni 1779/80 (Moravec 1965, 180), so začeli Shakespeara uprizarjati tudi v Ljubljani, na odru nemškega gledališča, na katerem so uprizorili priredbe štirih Shakespearovih iger, in sicer *Macbetha*, *Romea in Julijo*, *Hamleta* in *Riharda tretjega*. To je ljubljanskemu dvojezičnemu občinstvu dalo možnost, da se je seznanilo s Shakespearom, ki so ga ob prelomu stoletja pogosto uprizarjali – v sezoni 1800/01 so tako uprizorili tri predstave, po eno Shakespearovo dramo so uprizorili tudi v naslednjih dveh sezonah, pozneje pa vse bolj poredko (Moravec 1965, 182). V prvi polovici

19. stoletja je na ljubljanskem odru prišlo do prekinitve uprizarjanja Shakespeara, tja se je vrnil v sredini 19. stoletja, ko so začeli nastajati tudi prvi slovenski prevodi njegovih dram. V slovenščini so Shakespeara prvič uprizorili konec 19. stoletja, prvi je bil leta 1896 *Othello* v Slovenskem narodnem gledališču v Ljubljani.

O Shakespearu je pisal Matija Čop, v svoji poeziji je njegovo dramo *Romeo in Julija* omenjal tudi Prešeren. Med boljše poznavalce Shakespeara sta v sredini 19. stoletja sodila Fran Levstik in Josip Stritar. Levstik ga je pogosto omenjal v svojih kritikah in pismih, npr. *Riharda III.* v kritiki Valjavčevih pesmi, *Romea in Julijo* v članku o Prešernovem življenju, v pismu Stritarju pa z Goethejem, Schillerjem in Shakespearom primerja Prešerna (Moravec 1965, 186). Tudi Josip Jurčič je britanskega dramatika dobro poznal, pa ne le to – v njegovih zapiskih je najti prevod Shakespearovega 141. soneta, kar predstavlja enega prvih slovenskih prevodov Shakespeara.

Možnih razlogov za tako pozen prihod Shakespeara na slovenske odre je več: po eni strani je bilo slovensko gledališko občinstvo v 19. stoletju v veliki meri dvojezično in Shakespeara so uprizarjali v nemščini, zato je bila morda potreba po prevodu manj očitna. Po ustanovitvi Dramatičnega društva (1867) je bilo slovensko gledališče tudi še nekaj desetletij brez svoje dvorane, prav tako pa so vodilni gledališčniki, npr. Ignacij Borštnik, menili, da nimajo ansambla za ustvarjanje velikih klasičnih predstav, in so se na začetku bolj posvečali modernemu gledališču (Moravec 1964, 11).

Po drugi strani pa so bili prevajanju književnosti izrecno nenaklonjeni najvidnejši predstavniki slovenske književne teorije, pa tudi avtorji – ne le Levstik in Stritar (prim. Stanovnik 2013, 115), ampak na primer tudi France Podgornik in Janez Trdina (prim. Stanovnik 2013, 96–139). Kljub vsemu pa je celo Stritar priporočal, naj se, če je dramatiko že treba prevajati, prevajajo zgolj dobra besedila, in je kot zgled navedel prav Shakespeara (Stanovnik 2013, 110).

To je morda tudi razlog, da se v tem prvem obdobju s prevajanjem Shakespeara v slovenščino niso ukvarjali najvidnejši slovenski književniki in poznavalci njegove dramatike, pač pa so prvi prevajalci pripadali krogu dijakov mariborske gimnazije, ki so se učili angleščino. Med njimi so bili Ivan Vrban-Zadravski (1841–1864), Janko Pajk (1837–1899), Dragotin Šauperl (1840–1869) in Karel Glaser (1845–1913). Šauperl, prvi prevajalec *Hamleta*, je na primer izrecno povedal, da se je angleščine učil iz dveh razlogov: da bi prevajal Shakespeara in da bi šel za misijonarja v Ameriko. Ker so se učili angleščino, je tudi verjetno, da so bili njihovi prevodi vsaj delno neposredni, kar ni veljalo za vse poznejše prevode.

Za prvega prevajalca Shakespeara šteje Ivan Vrban-Zadravski; leta 1864 je bil v literarni reviji *Lada* objavljen njegov prevod odlomka iz *Romea in Julije*. Tudi Janko Pajk je začel prevajati *Romea in Julijo*, odlomke pa je objavil v reviji *Zora*, ki jo je sam urejal in v kateri je leta 1864 objavil tudi študijo o *Hamletu*. Tretji iz te skupine je bil Dragotin Šauperl, ki je prevedel *Hamleta* in morda tudi *Kralja Leara*. V približno istem

času naj bi *Hamleta* prevedel tudi Miroslav Malovrh (1861–1921), njegov prevod naj bi uprizorili študentje v Celju, vendar je to poročilo nezanesljivo. Je pa Malovrh prevedel *Othella*, ki je leta 1896 postal prva slovenska uprizoritev Shakespeara. Zadnji iz mariborskega angleškega kroga je bil profesor Karel Glaser, strokovnjak za evropske in orientalske jezike in književnosti. Prevajanja se je lotil znanstveno, kot jezikoslovec in poznavalec angleščine, svoje prevode je primerjal tudi s prevodi v druge jezike. Prevedel je kar enajst Shakespeareovih dram: *Romea in Julijo*, *Kralja Leara*, *Macbetha*, *Vesele kumice windsorske*, *Julija Cezarja*, *Othella*, *Trgovca beneškega*, *Krotitev zle žene*, *Sen kresne noči*, *Hamleta in Ribarda III*. Njegovi prevodi so bili sicer jezikovno natančni, vendar niso bili nikoli objavljeni ali uprizorjeni, saj so založniki (predvsem Slovenska matica) menili, da niso dovolj umetniški. Tak odziv je pripeljal do dolgoletne polemike med Glaserjem in Slovensko matico, ki se je končala tako, da je Slovenska matica Glaserju posredovala nekaj kritik, ki so bile vse po vrsti uničujoče.

Kljub različnim težavam je bilo ob koncu 19. stoletja končno vse pripravljeno za prve uprizoritve Shakespeara na Slovenskem: Dramatično društvo je dobilo dovolj velik oder, gledališki ansambel je menil, da je nanj sposoben postaviti Shakespeara, na voljo so imeli prve prevode (npr. Malovrhovega *Othella* in Šauperl–Cankarjevega *Hamleta*), tako da so ob koncu stoletja Shakespeara začeli uprizarjati tudi v slovenščini in odtlej ga v profesionalnih gledališčih redno uprizarjajo vse do danes, daljši prekinitvi sta prinesli samo obe svetovni vojni.

Ob koncu 19. stoletja je Šauperlov prevod *Hamleta* v roke dobil Ivan Cankar (1876–1918), ki ga je popravil in moderniziral, je pa njegovo sodelovanje pri tem projektu označilo konec prvega obdobja prevajanja Shakespeara v slovenščino, obdobja, ko so največjega svetovnega dramatika prevajali predvsem navdušeni študentje, ki so občudovali Shakespeara in so prevajali neposredno iz angleščine. Ivan Cankar je v času, ko se je ukvarjal s *Hamletom*, še sodil v to skupino, a se je že uveljavljal tudi kot avtor, zato hkrati označuje tudi obdobje, ko so prevajanje Shakespeara v svoje roke vzeli znani književniki, ki so pogosto sodili med največje osebnosti slovenske književnosti svoje dobe, najvidnejši med njimi je bil Oton Župančič (1878–1949), za katerega se zdi, da je prevajanje Shakespeara prevzel neposredno od Ivana Cankarja: ko je ta prevedel svojo drugo in zadnjo Shakespeareovo dramo, *Romea in Julijo*, je Župančič začel s svojimi prvimi prevodi.

Oton Župančič je najbolj znan med slovenskimi prevajalci Shakespeara in je prevedel vse najznamenitejše drame in še vrsto nekoliko manj znamenitih. Po podatkih COBISS je bil prvi njegov prevod Shakespeara *Julij Cezar* iz leta 1904, ki mu je sledil *Beneški trgovec* leta 1905, temu pa skozi leta še *Othello*, *Hamlet*, *Kralj Lear*, *Mnogo hrupa za nič*, *Vesele Windsorčanke*, *Zimska pravljica*, *Vihar*, *Macbeth*, *Kakor vam drago*, *Dvanajsta noč ali kar hočete*, *Ukročena trmoglavka*, *Romeo in Julija*, *Sen kresne noči*, *Komedija zmešnjav*, *Ljubezni trud zaman*, *Rihard II.*, *Rihard III.*, *Kralj Janez*, *Dva gospoda iz*

Verone in *Koriolan*. Cela desetletja so njegovi prevodi prevladovali na slovenskih odrih, šele v devetdesetih letih 20. stoletja so pogosteje začeli prihajati novi prevodi dram, ki jih je prej že prevedel Oton Župančič. Njegovi prevodi so večkrat izšli v knjižni obliki, Shakespeare v Župančičevih prevodih je bil tudi stalnica v slovenskih šolskih berilih. Župančič pa ni bil pomemben za Shakespeara na Slovenskem samo kot prevajalec, ampak tudi kot dramaturg, ki ga je zavzeto uprizarjal, prav tako pa je bil avtor znamenite in med obema vojnama izjemno popularne krilatice o *Hamletu* kot »najboljši slovenski ljudski igri« (Župančič 1978, 116).

Leta 1904 se je med prevajalce Shakespeara vpisal Anton Funtek (1862–1932), ki je prevedel *Kralja Leara*, po bibliografskih podatkih v COBISS-u je to edini njegov prevod Shakespeara, na kar je morda vplivalo dejstvo, da so v tistem času začeli izhajati prvi Župančičevi prevodi.

Po drugi svetovni vojni je prevajanje Shakespeara prevzel Matej Bor (1913–1993), ki je, pogosto v sodelovanju z ženo, prevajalko Anušo Sodnik, prevedel vrsto Shakespeareovih dram, predvsem tiste, ki jih Župančič ni: *Perikles*, *Cimbelin*, *Kralj Henrik VII.*, *Henrik V. (1–3)*, *Tit Andronik*, *Troilus in Kresida*, *Dober konec vse povrne*, *Milo za drago*, *Henrik IV. (1 in 2)*, *Henrik V. in Timon Atenski*, poleg njih pa je še ponovno prevedel nekatere drame, ki jih je pred njim prevedel že Oton Župančič, in sicer *Kralja Leara*, *Riharda II.*, *Ljubezni trud zaman*, *Dva gospoda iz Verone* in *Komedijo zmešnjav*. Opombe za vse njegove prevode je napisala Anuša Sodnik. Leta 1955 je izšel tudi prevod komedije *Vesele Windsorke* Herberta Grūna (1925–1961).

S prevajanjem Shakespeara se je ukvarjal tudi Janko Moder (1914–2006), ki je sicer sodeloval pri zbirki Shakespeareovih zbranih del, za katero je moderniziral Župančičeve prevode in napisal opombe k besedilu. Njegovi prevodi Shakespeara so *Hamlet*, *Antonij in Kleopatra*, *Vesele Windsorčanke*, sodeloval pa je tudi pri prevodu Shakespeareovih nedramskih besedil, zbranih v 14. knjigi *Zbranega dela*. Pri teh prevodih sta sodelovala še Janez Menart in Jože Šmit.

Leta 1982 je Ivo Svetina (1948–) prevedel *Romea in Julijo*, vendar je prevod ostal v tipkopisu, val novih prevodov pa se je začel v devetdesetih letih 20. stoletja, ko je prevajanje Shakespeara prevzel Milan Jesih (1950–). Milan Jesih je sicer svoj prvi prevod Shakespeara izdal že leta 1964, ko je v sodelovanju z Anušo Sodnik pripravil prevod *Kralja Leara*. Od devetdesetih let 20. stoletja naprej pa so izšli še *Kar hočete*, *Antonij in Kleopatra*, *Kakor vam drago*, *Beneški trgovec*, *Ukročena trmoglavka*, *Macbeth*, *Komedija zmešnjav*, *Othello*, *Hamlet*, *Julij Cezar*, *Kralj Lear*, *Rihard III.*, *Romeo in Julija* in *Sen kresne noči*.

V novem tisočletju se je prevajanju Shakespeara posvetil Srečko Fišer (1953–), med njegovimi prevodi so *Hamlet*, *Tit Andronik*, *Macbeth*, *Timon Atenski*, pa tudi Shakespeareovi soneti, ki jih je sicer še pred njim prevedel tudi Janez Menart. Andrej Rozman Roza (1955–) je za uprizoritve v Mladinskem gledališču prevedel in priredil *Hamleta*

in *Sen kresne noči*, za KUD France Prešeren pa *Vihar*. Leta 2009 je v samozaložbi izšel prevod igre *Plemenita sorodnika*, avtor in založnik je Borut Avsec.

3 Slovenci o prevodih Shakespeara

Središčnost Shakespeara poleg dejstva, da je bilo prevedeno tako rekoč vse, kar je kdaj napisal, in da so uprizoritve njegovih dram vedno vzbudile pozornost, dokazujejo tudi objavljene razprave in raziskave Shakespeara, ki so od sredine 19. stoletja naprej izhajale na Slovenskem, a te se s prevodi niso ukvarjale. Iz prvega obdobja pisanja o Shakespearu omenimo Župančičevo predavanje, ki ga je imel leta 1928 v Londonu (1978, 116–118), z naslovom *Shakespeare pri Slovencih*, pozneje pa je izšlo v Župančičevih *Zbranih delih*. V tem predavanju je Župančič med drugim opisal tudi svoje prevajanje Shakespeara, posebej je poudaril, da je pravi Shakespeare samo angleški in da ga je treba prevajati neposredno, poudaril pa je tudi, da njegovi prevodi niso namenjeni študiju, ampak uprizarjanju: »Jaz hočem, da je moj Shakespeare igralcu govorljiv in da gre poslušalcu naravnost v uho in do srca.« (Župančič 1982, 116–117).

Med najpomembnejše razprave po drugi svetovni vojni sodita monografija Franceta Koblarja iz leta 1965, z naslovom *Shakespeare pri Slovencih: zbornik razprav in esejev*, ki prinaša eseje različnih avtorjev o Shakespearu, s prevodoslovnega stališča je posebej zanimiv esej z naslovom *Shakespeare pri Slovencih* (Koblar 1965, 176–323), v katerem Dušan Moravec podrobneje govori o prvih prevajalcih in prevodih Shakespeara v slovenščino, pa tudi o prvih uprizoritvah in recepciji v slovenski ciljni kulturi. Monografija *Sto let s Hamletom: kritike in eseji* (1965) je posvečena izključno *Hamletu*, v njej so zbrane kritike in odmevi na uprizoritve *Hamleta* na slovenskih odrih, uredil pa jo je Dušan Moravec. Leta 2018 je izšla monografija *Hamlet med Slovenci: recepcija in slogovne paradigme šestih slovenskih Hamletov* (Zlatnar Moe 2018), ki Shakespeara in *Hamleta* obravnava znotraj književnega, natančneje, opisnega prevodoslovja. V njej avtorica predstavi podrobno besedilno analizo šestih slovenskih prevodov *Hamleta*, ki so izšli do leta 2016, ter recepcijo besedila na Slovenskem. Leta 1997 je izšel priročnik za obravnavo *Hamleta* v okviru priprav na maturo z naslovom *Učna ura s Hamletom*, ki sta ga napisali Meta Grosman in Veronika Rot, leta 2000 pa ponatis knjige *Shakespeare v gledališčih Srednje Evrope med obema vojnama. 1918–1938*, ki jo je uredila Francka Slivnik.

O prevajanju Shakespeara in njegovih dram je bilo napisanih tudi več krajših razprav, tukaj omenimo članek Majde Stanovnik iz leta 1991, »Hamlet in grobarja: kraljevič, klovn in kmet«, ki je ena prvih prevodoslovnih razprav o slovenskem Shakespearu in prinaša primerjalno analizo odlomka iz *Hamleta* v takrat dostopnih slovenskih prevodih in ugotavlja, podobno kot Zlatnar Moe 2018, nekatere tesne povezave med Šauperl/Cankarjevim in Župančičevim prevodom na eni strani in polemičnost Modrovega prevoda na drugi.

4 *Hamlet* na Slovenskem

Hamleta številni uvrščajo v samo središče Shakespearove dramatike, Modenessi (2014, 240), ga imenuje »središče zahodnega kanona« in tako sledi literarnemu kritiku Haroldu Bloomu, ki je v knjigi *Zahodni kanon* iz leta 1994, katere slovenski prevod je izšel leta 2003, v njegovo središče postavil Shakespeara, v knjigi *Shakespeare: The Invention of the Human* (1998) pa je lik Hamleta skupaj s Falstaffom označil kot središčni lik svoje teorije o Shakespearu kot ponovnem iznajditelju človeštva. Že vse od prihoda med slovensko občinstvo pa je *Hamlet* tudi v središču slovenskega kanona. Nekaj časa med obema vojnama se je celo zdelo, da je v celoti postal del slovenske kulture (prim. Moravec 1965, 242). Prevajanje, uprizarjanje in sprejemanje *Hamleta* na Slovenskem zato dobro ilustrira prevajanje, uprizarjanje in sprejemanje Shakespeara na splošno.

Hamlet je bil eno od besedil, ki ga je sredi 19. stoletja prevedel bivši dijak mariborske gimnazije, Dragotin Šauperl. Od tega prevoda je ohranjen samo odlomek, ki je bil let 1874 objavljen v *Zori*. Šauperl je umrl, preden je drama ob koncu 19. stoletja prišla na oder. Takrat jo je v roke dobil mladi Ivan Cankar, ki je dolgo veljal za prvega prevajalca *Hamleta*, po objavi njegovih pisem in primerjalnih besedilnih analizah dostopnih odlomkov pa se je izkazalo, da je starejši prevod najverjetneje le pregledal in moderniziral. Ko so dramo leta 1899 prvič uprizorili, je bila sprejeta z navdušenjem in uprizoritev je veljala za dokaz, da so slovensko gledališče, kritika in občinstvo enakovredni drugim. V prvih desetletjih 20. stoletja se je navdušenje še stopnjevalo – v dvajsetih letih 20. stoletja so *Hamleta* nepretrgano igrali kar sedem let, bil pa je tudi prva drama, ki so jo uprizorili na ljubljanskem odru po koncu prve svetovne vojne.

V tem obdobju je *Hamlet* po skoraj 35 letih dočakal nov prevod, tokrat ga je prevedel že uveljavljeni pesnik, prevajalec in dramaturg Oton Župančič. Njegov prevod je Cankarjevega popolnoma nadomestil in do začetka devetdesetih let je bil edini, ki se je bral in uprizarjal. Tudi priljubljenost *Hamleta* v slovenskih gledališčih v tem času ni pojenjala, pomenljivo je, da je bil prav *Hamlet* zadnja drama, uprizorjena pred začetkom kulturnega molka, Božidar Borko pa je svojo kritiko končal s citatom »vse drugo je molk.« (Borko 1941, 125)

Molk je trajal do leta 1948, ko so *Hamleta* spet postavili na slovenski oder, vendar kritike kažejo, da je bil za novo družbeno resničnost manj primeren od nekaterih drugih Shakespearovih besedil, kar se je poznalo na uprizarjanju. V dvajsetih letih do leta 1968 so ga na oder postavili le štirikrat. Leta 1968 je veliko prahu dvignila eksperimentalna uprizoritev režiserja Mileta Koruna v SNG Drami v Ljubljani, v času, ko se je, tako piše Vasja Predan (Predan in Svetina 2002, 156), slovensko gledališče moderniziralo in so se kopja očitno lomila tudi na središčnem besedilu, kakršno je *Hamlet*. Ta eksperiment je na koncu pripeljal do zamenjave vodstva Drame in do najdaljšega premora v uprizarjanju *Hamleta* od prve svetovne vojne – na slovenski profesionalni oder se je vrnil šele

leta 1981, ko so ga uprizorili v SLG Celje. V tem času se je zgodil tudi opazen premik pri sprejemanju besedila med kritiki – iz nedosegljive mojstrovine nedoumljivega genija, ki ne pripada nobeni kulturi, se je *Hamlet* v kritiških besedilih začel navezovati na izhodiščno britansko kulturo elizabetinske dobe, vse to pa je, skupaj s časom, ki je mineval, pripeljalo tudi po potrebe po novem prevodu.

Na to potrebo se je prvi odzval Janko Moder, ki je sicer sodeloval pri pripravi Shakespearovih *Zbranih del*, za katera je prispeval nekaj prevodov, je pa tudi moderniziral Župančičeve prevode in napisal opombe zanje. Njegov prevod *Hamleta* je leta 1989 izšel pri Pomurski založbi, leta 1993 pa še pri Založbi Mihelač. Modrov prevod je razmeroma polemičen in čeprav je šlo za prvi prevod *Hamleta* po letu 1933, dogodek skorajda ni pustil sledi, prevod pa do zdaj tudi še ni bil uprizorjen v profesionalnih gledališčih.

Pač pa je bil odmeven novi prevod Milana Jesiha, ki so ga prvič uprizorili leta 1994 v ljubljanski Drami, leto pozneje je izšel tudi v knjigi. Čeprav se kritike gledaliških predstav le malokrat posebej posvečajo prevodu, v primeru Župančičevih prevodov pa še toliko manj, so kritiki večinoma omenjali novi prevod, posebej zato, ker je Jesih na novo in drugače prevedel tudi nekatere najbolj znane in izpostavljene dele, vključno z znamenitim Hamletovim vprašanjem. Jesihov prevod iz različnih razlogov Župančičevega ni nadomestil v enaki meri, kot je desetletja pred tem Župančičev nadomestil Cankarjevega, vendar pa tudi ni izginil brez sledu, kakor se je zgodilo Modrovemu prevodu, ampak se skupaj z drugimi prevodi še vedno uporablja.

Leta 2002 je za predstavo v Mladinskem gledališču *Hamleta* prevedel in priredil Andrej Rozman Roza, ki je v *Gledališkem listu* naveden kot soavtor besedila, kar nakaže nov premik pri odnosu do *Hamleta* (in do prevajalcev): tokrat gre za precej okrajšan prevod, kar kaže na to, da se je *Hamletov* vzvišeni položaj še nekoliko znižal in so bile radikalnejše spremembe možne prvič po začetku 19. stoletja, ko so v nemškem gledališču Ljubljani uprizarjali precej predelanega Shakespeara. Tudi sicer je prvo desetletje novega tisočletja prineslo več eksperimentalnih predstav, med njimi predstavo z marionetami v Lutkovnem gledališču, v Mestnem gledališču Ptuj je Tadej Toš uprizoril stand-up različico (2007), Anton Podbevšek teater v Novem mestu pa skrajšano različico *Hamlet (60 minut)*. Vse te uprizoritve so uporabljale Jesihov ali Župančičev prevod, večkrat slednjega, priredbe pa so režiserji in ustvarjalci pisali tudi sami.

Leta 2013 je SNG Drama naročila nov prevod, tokrat pri dramskem prevajalcu Srečku Fišerju. Po desetletju igranja z besedilom najnovejši prevod spet prinaša bolj konzervativno različico, ki se slogovno navezuje na starejše prevode. A tudi ta prevod ni nadomestil prejšnjih, delno zato, ker ni izšel v knjižni obliki (je pa izšel v *Gledališkem listu*).

Ob prevajanju in uprizarjanju *Hamleta* lahko že od samega začetka opazujemo spreminjanje ne le Shakespearovega mesta v slovenski kulturi in družbi, družbenih odnosov in gledaliških trendov, ampak tudi spreminjanje prevodne politike na področju

prevajanja klasičnih (vsaj dramskih) besedil: od prevodov za nekaj desetletij (Cankarjevega so uprizarjali 30 let, Župančičevega 60), se obrača k strategiji novih prevodov za posamezne uprizoritve in k soobstoju več prevodov hkrati, kar daje ustvarjalcem predstav dodatne možnosti ustvarjanja, bralce, gledalce in učitelje književnosti pa postavlja pred dodatno dilemo, namreč kateri prevod izbrati in kako ga povezati z vsemi drugimi.

Bibliografija

- Bloom, Harold. 1999. *Shakespeare: the Invention of the Human*. New York: Riverhead Books.
- Bloom, Harold. 2003. *Zahodni kanon*, prevedla Nada Grošelj in Janko Lozar. Ljubljana: Literarno-umetniško društvo Literatura.
- Borko, Božidar. 1941. »Vsaka doba lahko opazi v 'Hamletu' kaj svojega.« *Jutro*.
- Grosman, Meta in Veronika Rot. 1997. *Šolska ura s Hamletom*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Koblar, France, ur. 1965. *Shakespeare pri Slovencih: zbornik razprav in esejev*. Ljubljana: Slovenska matica.
- Modenessi, Alfredo Michel. 2014. »A Double Tongue Within Your marks: Translating Shakespeare in/to Spanish-speaking Latin America.« V *Shakespeare and the Language of Translation*, uredil Ton Hoenselaars, 240–254. London: Bloomsbury.
- Moravec, Moravec, ur. 1964. *Sto let s Hamletom: kritike in eseji*. Ljubljana: Knjižnica Mestnega gledališča Ljubljanskega 26.
- Moravec, Dušan. 1965. »Shakespeare pri Slovencih.« V *Shakespeare pri Slovencih: zbornik razprav in esejev*, uredil France Koblar, 176–315. Ljubljana: Slovenska matica.
- Pangerc, Petra. 2016. »Hamlet na Slovenskem: Uprizoritve Shakespeareovega Hamleta v slovenskih profesionalnih gledališčih.« V *Hamlet na Slovenskem*, uredila Mojca Jan Zoran, 10–18. Ljubljana: Slovenski gledališki inštitut.
- Predan, Vasja in Ivo Svetina, ur. 2002. *Mile Korun*. Ljubljana: Slovenski gledališki muzej.
- Slivnik, Francka, ur. 2000. *Shakespeare v gledališčih srednje Evrope med obema vojnama. 1918–1938*. 1. ponatis. Ljubljana: Slovenski gledališki muzej.
- Stanovnik, Majda. 1991. »Hamlet in grobarja: kraljevič, klovn in kmet.« V *Prevod – posnetek, reprodukcija, interpretacija. Prevajanje dramatike. Zbornik Društva slovenskih književnih prevajalcev*, uredila Majda Stanovnik, 7–19. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev.
- Stanovnik, Majda. 2013. *Prevajalci o prevodu. Od Trubarja do Župančiča: antologija*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Zlatnar Moe, Marija. 2018. *Hamlet med Slovenci: recepcija in slogovne paradigme šestih slovenskih Hamletov*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Župančič, Oton. 1978. *Zbrano delo. Sedma knjiga. Leposlovna proza/članki o upodabljajoči umetnosti/slovstvene ocene, članki in govori/neobjavljeni spisi*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Župančič, Oton. 1982. *Zbrano delo. Osmo knjiga. Gledališke ocene, članki, govori in izjave/neobjavljeni gledališki članki/zapiski in dnevniki*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

POVZETEK

Shakespearea so začeli prevajati sredi 19. stoletja, ko se je slovenska književnost nekoliko bolj odprla književnim prevodom, hkrati pa je začetek delovanja Dramatičnega društva omogočil tudi prevajanje in uprizorjanje dramskih besedil v slovenskem jeziku. Shakespeare je sicer že pred prvo uprizoritvijo v slovenščini (*Othello* leta 1897) v slovenski kulturi užival izjemen ugled in prve slovenske uprizoritve so bile toplo sprejete. Odtlej Shakespeare slovenskih odrov ni nikoli zapustil, prevajanje njegovih del pa so prevzele nekatere najpomembnejša imena slovenske književnosti in dramskega prevajanja. Med slovenskimi prevodi Shakespearea ima posebno mesto *Hamlet*, ki je bil doslej preveden šestkrat in je bil v letih po prvi svetovni vojni tako priljubljen, da so ga v celoti šteli za del slovenske kulture. Štirje prevodi so izšli tudi v knjižni obliki, drama je neizogiben del učnih načrtov, dvakrat je bil gradivo za maturitetni esej, navdihnil je celo vrsto različnih odrskih predelav in interpretacij, imamo tudi *Hamleta* v stripu.

ABSTRACT

The first Slovene translations of Shakespeare appeared in the mid-19th century, when Slovene literature opened up to translation and the arrival of the Slovene Drama Society enabled performances in Slovene. Shakespeare was well known and appreciated even before the first performance (*Othello*, 1897), and the first stagings were popular with the audiences. Since then, Shakespeare has never left Slovene stages, and the translations have been done by some of the greatest names in Slovene contemporary literature and literary translation. *Hamlet* occupies a special position among Shakespeare's works, has been translated six times, and was so popular after the First World War that it was considered entirely a part of Slovene culture. Four of the translations have been published as books, Shakespeare has long been an integral part of the school curriculum and the leaving exam; and his works have inspired a number of performances, interpretations, and adaptations in Slovenia, including a graphic novel.